

2



A-13754

~~29909.~~

Petserimaa kogudused.

Petserimaa Praost, Ülempreester N. Raag.

Ev.-luteri usu kogudused.

Ev.-luteri usu kogudusi on Petserimaal kaks — Petseri Peetri ja Laura. Vanem neist on Laura kogudus, Laura alevikus, tegutsenud juba 1869. a. peale Pihkva Jakobi koguduse filiaalina. Koguduse moodustasid peamiselt lätlased, kolonistid, enamuses asunud siia Auksne ja Smilteni valdadest ja nende lähemast ümbruskonnast.

Laazeruva mõisa omanik parun Stackelberg. kes ise olnud usuteadlane, annetas oma usuvendade hingehoiu huvides Litšnikovas kiriku-koolimaja ehitamiseks 25 tiinu maad. Palvemaja püstitamise ajal peeti jumalateenistusi Pankjavitsas, Dimitriewsko's ja mujal. Palve- ja koolimaja valmisid ja pühitseti 15. VIII 1867. a. Vastseliina kog. õpetaja Maasing'u ja Aluksne kog. õpetaja Kupferi poolt.

1916. a. langes see hoone tuleohvriks. Nüüd peeti jumalateenistusi peamiselt väikeses õpetaja majas, Lapkova vennaste palvelas, Laura alevikus, vene algkoolis ja suvel surnuaial. 1920. a. praost N. Aunverdt õhutab kogudust uue kiriku püstitamisele. Mõisnik Artur Sarri kingib Laura alevikus 2-aarilise maa-ala. 6. XI 1921. a. kog. täiskogu otsustab ka uue kiriku püstitamise, mis läks maksma kr. 40.000. 1926. a., riigi toetusel, valmib kirik. Alates 1897. a. tänaseni on säälse kog. köstriks kooliõp. P. Donberg. Iseseisva kog. esimeseks alaliseks õpetajaks, elukohaga Lau-

ras, on 1936. a. alates õp. F. Buschman. Jumalateenistus peetakse ühel pühapäeval eesti ja teisel läti keeles.

Ka Petseri iseseisev Peetri kogudus on loodud praost I. Aunverdt'i kaasabil, kuigi alates 1895. a. peale kogudus avaldas juba elumärke, 1908. a. otsustatakse ehitada kirik, saadakse Petseri linnavalitsuselt ehitusplats, korjatakse 8 a. jooksul selleks raha, kuid sissetulnud summad jäävad vene pankadesse ja need läksid maailmasõja ajal kaduma. Palvetunde peetakse koolimajus küll kooliõpetaja K. Pütsepa või Vastseliina kog. õpetajate poolt.

9. IX 1921. a. tehakse uuesti otsus kiriku püstitamiseks, milleks saadi linnalt tasuta krunt. Ka asus nõukogu raha kogumisele. Mitmesuguste annetuste näol ja riikliku toetuse abil jõuti niikaugele, et 19. IX 1926. a. võidi pühitseda telliskivist nägus kirik. Kirik läks maksma 80.000 krooni. Pühitsemist toimetas piiskop J. Kukk paljude õpetajate kaasteenimisel. Puudus veel oma õpetaja. Lõpuks 1. XI 1934. a. õnnistatakse kogudusele esimene iseseisev õpetaja A. Hinno, kes ka praegu teenib kogudust.

2. IV 1936. a. konsistorium määras järgmiselt oma otsusega kindlaks E. E. L. K. Petseri Peetri kog. piirid: Vana-Irboska, Pihkva-Riia kivitee kuni Pankjavitsani, sealt Duulova, Kitse, Serga, Roikina, Obinitza, Tuderna, Orava asundus, Kamenitsa, Niitsiko, Koksino, Karisilla, Värska, Pihkva järv, Petški, Vene piir, Uue-Irboska kuni kiviteeni. Koguduses on 1500 hinge. Puudub koguduse maja.

Mõlemad Petserimaa Ev. L. Kogudused kuuluvad Võru praostkonda. —

Ap.-õigeusu kogudused.

Petserimaa ap.-õig. kogudused kuulusid Eesti iseseisvuseni Venemaa, Pihkva Piiskopkonda. Eesti-Vene rahulepingu põhjal 1920. a. liideti Petserimaa Eesti territooriumi külge ja sellega sääl asuvad kogudused ühendusid Eesti ap.-õig. Kirikuga. Tegelikult Eesti ap.-õig. Piiskopkonna Nõukogu määras oma otsusega juba 17. juunil 1919. a. nr. 326 Petserimaale praosti ning otsusega 30. juunil s. a. tegi temale ülesandeks organiseerida kõigist sääl asuvaist ap.-õig. kogudusist Petserimaa praostkond.

Praostkonna organiseerimise algul, 30. VI 1919. a., tegutse-

sid Petserimaal järgmised ap.-õig. kogudused: 1. Irboska Jumalaema sündimise, 2. Irboska Nikolai Peakiriku, 3. Kolpina Issanda muutmise, 4. Kuulja (Kulje) Püha Elija, 5. Vladimiri Jumalaema, 6. Mõla Kristuse sündimise, 7. Obinitza Issanda muutmise, 8. Pankjavitsa Nikolai, 9. Petseri 40-ne usukannataja, 10. Petški Georgi, 11. Saalesja Kolmainu Jumala, 12. Satserinna usukannataja Paraskeva, 13. Senno Georgi, 14. Tailova Nikolai, 15. Väraska Georgi, 16. Štšemeritsa Nikolai. Nimetatud kogudusist on ainult Obinitza puht eesti kog., kus 1937. a. peale tegutses eestlastest kirikuamet ja ka Väraska eesti-vene sega koguduse peale määrati 1. I 1919. a. preestriks T. Roi. Teisis — Kolpina Mõala, Pankjavitsa, Tailova (eesti-vene) ja Irboska Nikolai, Kuulja, Petseri 40-ne kannataja, Saalesja, Satserinna vene-eesti kogudusis olid kirikuameteis umbkeelsed venelased. Lisja, Irboska Jumalaema, Senno, Petški ja Štšemeritsa kogudused on puht vene kogudused.

Petserimaa vanemate koguduste ja kirikute ajalugu ulatub kaugesse minevikku, kust raske leida täpseid andmeid, kuid on selge, et sajandite vältusel pidid nad olema paljude tähtsate ning veriste sündmuste tunnistajaiks. Hulk kabelikesi, kiviriste põldudel, kääpauid igal pool — kõnelevad rasketest aegadest, millal siin sõjavanker alatasa liikus eriti Pihkva linnriigi ja sakslaste vahel.

Vanemaks kirikuks Petserimaal on Senno Georgi kirik. Nimeetatud kirik ja sest parkümmend meetrit eemal olev kellatorn on arvatavasti ehitatud 13. sajandi lõpul või 14. sajandi algul. Novgorodi stiilis vana Georgi kiriku lõuna poolsele küljele ehitati 1903. a. uus Feodosiuse nimeline abikirik, mis rikkus ja varjas ära algse ehituse ilu. Vana kiriku kiviseintes on hoidunud kõlapotid (resonaatorid), vene keeles „golosoviki“. Resonaatorite ehitusviisist ja asetuskorrast olevat nii meie kui ka välismaa teadusmehed väga huvitatud, sest ehitusmeistrid meie ajal ei tundvat neid. Kirik, kellatorn ja mitmed esemed neis on võetud muinsuskaitse alla. Senno vene ap.-õig. kog. asub Irboska raudteejaama ümbruskonnas, mis on rahvarikkamaid keskusi Petserimaal.

Irboska Nikolai Peakirik on ehitatud paekivist 1349. a. Ehitajaks oli Pihkva possadnik Seloga. Aja jooksul on seda korduvalt parandatud, ümber ehitatud ja juurde tehtud 17. sa-

jandi algul, lõuna küljele, Issanda muutmise abikirik. Kirik asub Irboska linnuse müüride vahel. Väljaspool linnuse müüre asetseb Peakiriku teine, Sergiuse nimeline, abikirik, ehit. 1775. a. Sergiuse kirikul oli 1837. aastani oma iseseisev kogudus, mis siis ühendati Peakiriku kogudusega. Kirikutes on rohkesti muinsusväärtusi, mõned neist kaitse all. Peakirikus on olemas ka kõlapotid. Koguduse kalmistu asetseb Irboska vana maalinna ligidal. Sääl näidatakse huvireisijaile ka „Truuvori“ kääbast.

Irboska Jumalaema sündimise kirik, paest, ehitatud Pihkva kirikute stiilis 16. sajandi lõpul, mida kinnitab kiriku kellal leiduv aastaarv 7083 s. t. 1575, sellega kuulub Ioann Julma ehitiste hulka, nagu mitmed teisedki kirikud Petserimaal. Kuni 1764. a. kuulus ta kohapealsele naiskloostriale. Jumalaema kogudusele kuulub praegu ka Nikolai kirik linnusel (maalinna), ehitatud samuti 16. s., 1585. aastani oli see iseseisev meesklooster. 1585. a., Petseri kloostri igumen Nikoni ajal, kirjutati Irboska Nikolai meesklooster ühes kirikuga Petseri kloostri juurde. 1764. a., keisrinna Kateriina ajal, suleti naisklooster, rajati selle asemele Jumalaema sündimise kog. ja viimasele anti üle ka Nikolai (linnuste) kirik. Mõlemas kirikuis ei puudu muinsusasju, mitmed neist on kaitse all.

Kolpina kog. avamise ja Issanda muutmise kiriku ehitamise aeg on täpselt teadmata, aga pealkiri kiriku kellal „7066. a. oktoobri kuu 18. päeval...“ näitab meile, et ka selle kog. ja kiriku elust on osa võtnud 1558. a. Vene tsaar Ioann Julm, Novgorodi ja Pihkva Ülempiiskop Piimeni, preester Jermola Vassili poja ajal. Vana kivist kirik ehitati ümber a. 1847, 1857, 1874 ja 1897, mille tagajärjel tema endine kuju palju kannatanud. Pihkva Ülempiiskop Arseni pani piiri omavolilistele ümberehitamistele piiskopkonnas, kuid kahjuks enamuse Petserimaa templitest osutusid selle korralduseni juba rikutuiks.

Kuulja kog. avamise aeg on teadmatu, kuid on andmed, et 1850. a. maha põlenud puukirik oli ehitatud aastal 1715. Uus, puust ehitis püstitati 1853. a., põles ära 1914. a. Ülestõusmise ööteenistuse eel, saanud alguse kellatornist tulega hooletult ümberkäämise tagajärjel. Praegune kivist kirik, kauneim Petserimaal, ehitati 1914 a. koguduse kulul, läks maksma 40000 rubla. Selle koguduse teenistuses on seisnud 1790. a. peale 25 preestrit ja 20 köstrit.

Lisja koguduse loomiseks eraldati, 1854. a., Kuulja kog. Lisja ja Puudovitsa (Budovež) ning Satserinnalt mõlemad Seltsa, Meedova ja Kamenka külad. Esimene kirik, puust, ehitatud 1854. a., hukkus tules 26. detsembril 1882. a. Nüüdne kirik, puust, ehitati 1883. a. ja pühitseti 17. veebruaril 1884. a. Aastal 1854 oli koguduses 236 meest ja 256 naist, a. 1877 — 526 m. ja 525 n., a. 1937 — 869 m. ja 986 n. 1854—1934. a. a. vahemikul sünd. 2650 m. ja 2558 n., surn. 1638 m. ja 1472 n., laulatatud 872 paari.

Kolpina või Kultna kirik asub samanimelisel Pihkva järve saarel, mille rannajoon on pikk 21 km. Kuulja ja Lisja külad on samuti ümbritsetud Pihkva järvest ning ranna soodest, mispärast nad tihti seisavad täiesti eraldatuna ranna rahvast. Saagi vähenemise, püüniste puudumise tõttu endised Kolpina, Kuulja ja Lisja kutselised kalamehed on suurelt jätnud oma kutseala ning töötavad kodu põllul või rändavad välistöödele sisemaale. Eriti rohkesti leidub neid turba tööstustes.

Mõla järve lääne kaldal, varjurikka kalmistu keskel seisab vanaaegne, kena Mõla Kristuse sündimise kirik 15. sajandist, huvitav ehituslaadilt, eriti võluv ülemise valgustuse poolest. Kiriku alt jookseb ojake läbi ja sellel allikal olevat imevägi.

A. 1902 ehitati kiriku lõunapoolsele küljele juurde Püha Onupriuse abikirik. Kirikust põhjapool, üle ojakese on kloostri varemed ja hästisäilinud muistne kellatorn. Kloostri, mille asutanud 14. sajandil Püha Onuphrius, purustanud 1581. a. Poola kuningas Stefan Bathori oma sõjakäigul Pihkvamaale. Kellatorn, varemed, vana kirik ja mitmed esemed on muinsuskaitse alla võetud.

Obinitza kirik-kool ehitati 1897. a., kogudus avati 1904. a. ja kirik pühitseti 2. mail (v. k.), 1904. a. Sinodi kulul. Kirikukooli hoone ehitamist, kooli ja koguduse avamist algatas ning toetas Sinodi prokurör K. Pobedonostsev. Uue koguduse loomiseks eraldati Tailova segakogudusest 21 setu küla ja 1906—1907. a. arvati Salesje kogudusest lisaks veel 8 küla. Algusest peale sai temast puht rahvuslik kogudus. Preestriks määrati Polikarp Muraveiski, rahvuselt venelane, üles kasvanud Värskas, mõistis aga ka eesti keelt. Esimeseks köstriks oli Ioann Jaanus, pärastpoole Nikolai Tsänk, Rahulane Mihhael ja teised. Preester P. Muraveiski suri 5. VI 1917. a. Teiseks preestriks valis kog. 12.

juulil 1917. a. N. Raag'i (praegune) ja köstriks-õpetajaks Paul Varask'i (nüüd koledži direktor Tallinnas), viimase järele preester M. Vahter ja teised. Obinitsa Kogudus asutas omal kulul, 1917. a., eestikeelse Obinitsa kooli; 1918. aastast peale pühitseb kog. lõikusepäha; 1928. a. on Obinitsas esimene ap.-õigeusu leeriõpetus Petserimaal, millest võtab osa 5 neidu: Haljasmets J., Härma külast, Lumi A., Lintsilt, Kuusik J., Navikelt, Höppe J., ja Kalju M., Obinitsast. Juba 1917. a. peale kõlab Obinitsa kog. kirikus eestikeelne koorilaul. Kool algas 1918. a. sügisel tööd järgmise koosseisuga: juhat. N. Raag, õp. J. Lukas (praegu kolonel, 2. diviisi stabül), prl. H. Vars ja praktikant V. Vahter. **õ i e n d u s:** kog. täiskogu otsusega 14. IX 1917. a. määras õpetaja P. Varask'ile palgaks 650 rubla.

Pankjavitsa Nikolai endine puust kirik põles ära 1871. a. üles arhiiviga. Praegune ristikujuline kirik, puust, valmis 1877. a. Vabadussõja ajal oli kirik korduvalt lahingtule all. Kulus üle 10000 krooni tema remonteerimiseks. Veriste lahingute tähistamiseks on püstitatud kiriku ligidale üks ja mõisasse teine ausammas.

Petseri 40-ne kannataja kog. tegutses kuni 1818. aastani Püha Varvara kogudusena, sest 40-ne usuk. kivist kirik valmis 1817. aastal, aga praegune Varvara kirik on ehitatud 1779. a. Praeguse 40-ne kannataja kiriku kohal või vähe kaugemal, kus nüüdki kloostri majas ühes laoruumidega, seisis varem ajal puust samanimeline kirik. Kloostri igumen Dorofei 1540. a. ehitas tolle kloostri, orgu, kus praegu kivist Rõõmkuulutamise kirik. Kuulus igumen Kornelius tõi tema 1541. a. ühes söögisaaliga mäele „kloostri hoovi“. Millal see mäel hukkus või hävitati, puuduvad andmed. Kloostri püstitas selle asemele ig. Kornelius samal aastal eelpoolnimetatud kivist Rõõmkuulutamise kiriku ühes söögisaaliga.

Petški kogudus asub Pihkva järve, Petški nimelise lõhangu ümber. Aastal 1483 oli juba nimetatud kogudus, sest tema Georgi nimeline kirik, kivist, mis 1905. a. ümber ehitati, kuna teda ähvardas kokkulangemine, on arvatavasti ehitatud 1483. aastal. Koguduse piirkonnas leidub igal pool muistseid kalmistuid. Üks neist, koguduse krundil. Seda kutsutakse „Malõi gorodets“. Veel on kalme Suure Kalki, Lesitsko ja Kudina Gora juures. Viimase kalmistu kohta on rahva keskel mälestus, et sääl seisnud Ioann Julma ajani naisklooster. Nunnad pahandanud millegagi Ioanni ja see

tapnud nunnad, hävitanud kloostri ning uputanud kiriku kellad „Abdöhi“ jões.

Saalesja Kolmainu Jumala Kirik asub Petserist edelapoolse 7—8. km kaugusel kunagi suurte metsade taga, millest ka oma nime saanud. Koguduse avamise aeg on teadmata. Kiriku, kivist, ehitas Saalesja mõisaomanik, kolonel Vassili Stefani p. Pleštšjejev, aastal 1791. Sama mõisnik kinkis koguduse ja kiriku-teenijate toetuseks 52 hektaari maad.

Satserinna-Paraskeva (Reede) nimeline kogudus kuulub ka vanemate hulka, aga andmed tema avamisaja kindlaks määramiseks puuduvad. Praegune kivist kirik püstitati 1801. aastal, kuid pealkiri kiriku kellal kinnitab, et siin on kirik olnud juba 17. sajandil.

Kirikus leidub rahva poolt väga austatud kivist rist, mida kirikupühal, viimasel reedel enne Elia päeva, kiriku ümber kantakse.

Tailova Nikolai kiriku ehitas Võmorski küla talumees Vassili, Ivani poeg 1697. a., kivist, nimelt paekivist. Mõned andmed näitavad, et siin oli juba palju varem vana puust kirik, mis pidi kuuluma Petseri kloostri. Kirik asub Petseri-Laura ja Petseri-Võru ristteede ligidal, 3 km Petseri, 5 km Saalesja ja 7 km Obinitsa kirikuist. Ümberehituste läbi on see kunagi väga kena kirik stiililt rikutud.

Lõuna-Petserimaal, Lätimaa piiril, asub Štšemeritsa Nikolai kog. 1790. a. kolonel Pleštšjejev (nähtavasti sama ehitas 1791. a. Saalesja kiriku) ehitas kog. puust kiriku Püha Nikolai auks ja kinkis 50 hektaari maad kirikuameti ülespidamiseks. Koguduse endine Rõõmukuulutamise kirik, puust, põles maha enne uue kiriku püstitamist. Millal ta oli ehitatud või millal asutati kogudus, jääb vanema arhiivi puudumisel selgitamatuks. A. 1861 oli kog. preestriks Dimitri Orlof. 1. veebruaril, kuulutades kirikus teoorjusest vabastamise manifesti, preester Orlof seletanud, et nüüdsest peale teoorjus ka tegelikult lõpeb, aga, kui järgmistel päevadel mõned talumehed ei ilmunud mõisnik Fitenhofi juurde teole, süüdistati selles preestrit, ta vallandati kohalt ja tal keelati jumalateenistuse pidamine. Vabale kohale määrati samal 1861. a. preester Mihhel Groozdov. Temani puudusid koguduses koolid ja kirjaoskajad. Tema asutas 1862. a. omas majas ja omal kulul esimese kooli, mis pärast viidi üle Stolbovasse. Hiljem 1883. a.,

ta avas uuesti kooli štšemeritsas, 1888. a. Greevelis, 1889. a. Dalitsanis, 1890. a. Saitsevas. 1865. a. alganud Laura ümbruskonna asustamine. Sisserändajaiks olid peaastralikult lätlased, luteri usku, pärit Aluksne ja Smilteni valdadest. 1867. a. ehitasid nad omale Litšnikovas palve- ja koolimaja. Ap.-õigeusulistele käis jumalateenistusi pidamas Pihkvast Läti kog. preester Georgi Lutšebul ja pärast 1912. a. samast preester Aleksi Ballod. Eesti-Läti vahelise piiri kindlaks määramiseni oli štšemeritsa kog. jõukamaid ning suuremaid Petserimaal. Piirijoon eraldas suure osa kogudusest Lätimaa kasuks.

Värška Georgi kog. on avatud 1759. a. Petseri kloostri, Värška osakonna juure. Kloostriülem, arhimandrit Iosif, ehitas nimetatud aastal Värškaske puust kiriku, mis hävitati 1907. aastal, kui oli valminud ja (2. juulil 1907. a.) pühitsetud uus, kivist, kirik. Kiriku hoone läinud maksma 17610 rubla. Vana surnuaed asus 1—2 km kirikust põhjapool.

Arhimandrit Iosif hoolitses algusest peale, et Värška Eesti kog. saaks rahvakeelt oskaja preestri, kelleks 1759—1774. a. oli Aleksander Simonov. Arhimandrit Iosifi kirjavahetusest selgub, et pr. Simonov mõistis eesti keelt. Järgmine preester Anikita Jakovlev, koguduse peal 1774—1805. a., oli ka rahvuselt eestlane ja varemalt luteri usku. Tema eestikeelne pihtimisekorra-kava (käsikiri 1776. a.) on vanemaid sel alal. Ka kolmas Värška preester Jakov Andrejev oli rahvuselt eestlane ning salvimiseni luterlane. Preestriks 1805—1835. Kõik kolm eelnimetatud preestrit olid kohustatud õpetama eestikeelset kirja ka rahvale. 1835. a. peale kuni 1919. a. määratakse nimetatud kog. hingekarjasteks ainult vene soost preestrid.

Ka Tailova segakog. peal teenisid kord eestlased: preestriks K. Ustav 1905—1917. a., köstreiks — N. Raag 1907—1910. a., P. Lõokene — 1910—1911. a. ja A. Rõbakov 1911—1912. Viimase lahkumise järele määratakse uus umbkeelne, venelane. Preester Ustavi asemele toodi siia Kuuljast üle venelane, preester V. Rudakov † 1922. a. Peab tunnistama preester Ustavi rohket tahet, püüet tööks oma rahva kasuks, aga Tailova kirikla asend suures vene (Tailova) külas, mis on ümbritsetud täisringina samasse kogudusse kuuluvate vene (Pavlova, Babina, Ševeleva, Tivikova, Maškova, Zadrebje, Novaja) küladest, ei soodustanud seda tööd. Setu külad asuvad aga kaugemal (Tšäältsuva,

Helbi, Trigina, Tiirmanna, Korski) ja on tihti lähemal naabri koguduste kirikuile (Tšäältsuva, Vömorski, Kiiova, Polovina, Seretsuva, Küllatuva, Tsergonde, Uusvada, Serga, Vinski, Palu, Poksa, Tepija ja lõpuks Pankjavitsa-Vastseliina maantee ääres asetsev suur Meeksi küla). Need ja muud põhjused raskendasid kog. tegelaste rahvuslikku tööd. Näide: 1905. a. peale kuni kog. likvideerimiseni 1935. a., kõigi katsetele vaatamata, ei tulnud sääl toime eesti kirikukoori organiseerimisega.

1924. a. loodi Narva vene Piiskopkond, kuhu Petseri Praostkonnast viidi üle 5 — Štšemeritsa, Irboska, Jumalaema, Senno, Petški ja Lisja vene kogudused. Tallinna Eesti Piiskopkonda jäi praostkonna 11 kogudust.

1928. a. Pankjavitsa segakogudusest eraldus Misso valla juure (1922. a.) arvatud osa setu külasid Luhamaa kogudusena. Tema kirik, puust, Pühavaimu auks, valmis 1931—32. a.

1931. a. 2. aprillil registreeriti Petseri Neitsi Maarja Eesti kog. Põhikirjale kirjutasi alla: ülemp. E. Verhoustinski, Peeter Päts, P. Tivik, V. Kalle ja Mih. Männik. Kog. organiseerimisele töötas kaasa S. Sommer. Koguduste reformini, tähendab 1935. a. puudus kog. oma kirik, mille tõttu ta oli sunnitud kasutama Petseri kloostri ehitusi, mis sünnitas noorele organiseerimisele rohkesti pahandusi ja raskusi.

1934. a., R. T. nr. 107, 21. dets., art. 840, ilmus uus „Kirikute ja usuühingute seadus“. Seaduse § 9 loeme: „jumalateenistus kui ka usulised talitused toimuvad kiriku või usuühingute liikmele rahvuskeeles“ . . . Praostkonnas oli aga kõigest 3 eesti rahvuslikku kogudust, nimelt:

1. Luhamaa	489	hinge
2. Obinitza	2102	„
3. Petseri Neitsi Maarja	551	„
Kokku	3142	hinge

ja 10 segakogudust:

	Eestlasi	Venelasi	Kokku
1. Irboska Peakirik	341	5297	5638
2. Kolpino	444	988	1432
3. Kulje	381	2126	2507

	Eestlasi	Venelasi	Kokku
4. Mõla	1055	902	1957
5. Pankjavitsa	1552	2572	4124
6. Petseri 40-ne kannataja	2429	4610	7039
7. Salesje	1302	1913	3215
8. Satserinna	1818	2673	4490
9. Tailova	1733	1158	2891
10. Värska	4116	409	4525
Kokku:	18313	22648	40961

Segakogudusis eestlased pidid leppima, kas ainult slaavikeelsete, nagu: Irboska Nikolai, Kolpina, Kuulja, Mõla, Petseri 40-ne kann. ja Saalesja kogudusis, või segateenistustega — Pankjavitsas, Satserinnas, Tailovas ja Värskas.

Olukord ei olnud seadusega kooskõlas.

Paratamatusena tuli võtta ette koguduste ümberkorraldamine. Reformi ülesandeks oli luua rahvuslikke, võimalikult arenemisvõimelisi kogudusi, arvestades sellejuures kirikla asukohaga, liiklemisvõimalustega, kaugustega, kõigi kohaliste oludega ning ka riiklikkude üldhuvidega.

Vastavalt reformi kavale, Vabariigi Valitsus Eesti Ap.-õiguse Kiriku põhimääruste kinnitamisel, 22. mail 1935. a., on kandnud Eesti Ap. õig. Kiriku kog. registrisse järgmised Petserimaa Praostkonna kogudused,

		eesti	vene
1. Irboska Nikolai	endine	„	4467
2. Kulja Eliase	„	„	2517
3. Kolpina Issandamuutmise	„	„	978
4. Luhamaa Pühavaimu	„	707	„
5. Mõla Kristuse sündimise	„	„	2764
6. Mõla Onufri	uus	1876	„
7. Obinitza Issandamuutmise	endine	2915	„
8. Pankjavitsa Nikolai	„	3009	„
9. Pankjavitsa Kolmainu Jumala	uus	„	2572
10. Petseri E. Neitsi Maarja		2663	„
11. Petseri 40-ne kannataja	endine	„	3514
12. Satserinna Paraskeva		„	3213
13. Satserinna Peetri-Pauli	uus	2661	„

Ex bibl. univ. Tartu

		eesti	vene
+ 14. Saalesja Kolmainu Jumala	endine	„	2304
+ 15. Värška Georgiuse		3758	„
		17582	— 22329

Nagu sellest näeme, andis ümberkorraldus Petserimaa Praostkonnale endise 3 rahvavaese eesti koguduse asemele 6 arenemisejõulist. Seitsmes Luhamaa kog., eraldatud asendi tõttu, jäi püsima muutmatult.

Vene koguduste arv kujunes 8-le. Neist üks, Kolpina, asudes järve saarel, eraldatud mandrist, paratamatult osutus väikseks. Koguduste registrisse jäi kandmata Tailova kogudus ja seda varem toodud põhjusil ning aluseil. Nimetatud koguduse rahvas arvati 6-e endiste ja uute naabrikoguduste juurde, nimelt: Obinitsa, Petseri, Neitsi Maarja, Pankjavitsa Nikolai — eesti ja Petseri 40-ne kann., Salesje ja Pankjavitsa Kolmainu Jumala — vene kog. juurde. Reformi kava järele kõik Petserimaa Praostkonna ja Petserimaal Narva Piiskopkonda kuuluvad kog. moodustavad Petserimaa vikariaadi.

Oma otsusega, 20. juulil 1935. a., Eesti Ap.-õig. Kiriku Mitropoliit Aleksander määras Petserimaa vikaar-piiskopiks Petseri kloostri ülema Ülempiiskop Nikolai Leismani.

Kui nimetatud vene koguduste kuulumine (1924. a.) Narva Piiskopkonda põhjenes ainult nende liikmeskondade kuulumisele vene rahvusesse, siis nende ühendamine Petserimaa vikariaadiga oli tingitud elulistest nõuetest ja kaalutlustest. Territoriaalselt lahutatud Narva Piiskopkonnast, ühendas neid teiste Petserimaa vene kogudustega kog. liikmete omavaheline sugulus, endine kuuluvus Petserimaa Praostkonda, Petseri klooster, alati kõigile kättesaadav Petseri Piiskop, ühised ristikäigud, harjumused, traditsioonid, eluviisid ja tingimused, ühised asutused, organisatsioonid, majanduslikud huvid, laadad, isegi gulänjed j. n. e.

Et Eesti Ap.-õigeusu Kiriku korraldav organ.-esinduskogu, kelle võimkonda (põhimääruse § 38 p. 9) kuulub koguduste ühest Piiskopkonnast või Praostkonnast teise ümberpaigutamine, ei ole seda veel otsustanud, püsib Petserimaa 5. vene koguduse elus dualism; nad kuuluvad Narva Piiskopkonda peamiselt maksude asjas, aga samal ajal vaimse elu juhtimises ja korraldamises nad alluvad ning pöörduvad tegelikult Petserimaa Piiskopi poole.

Petserimaa koguduste ümberkorraldamine rahvuslikeks üksik- ja mitmele kirikuks ei olnud arusaadavalt lihtne ega kerge ülesanne. Raskustega on arvestatud, neist on üle saadud või nad langevad ise ära nende sünnitajate kadumisel. Üksikud vastutamatud isikud, oma huvides, ettevõetud või ettevõetavate käikudega, on kindlasti reformi süvenemise tempot küllalt pidurdanud, aga mitte seisma panna suutnud liikumist korrapärasel, vajalikus suunas. Jäävad reformi teostamise tingimused praegusteks, kujunevad uued kogudused elujõulisteks oma rahvuslikes piires täiesti eesoleva paari aasta jooksul.

Petserimaa ap.-õig. kog. keskuseks osutub kahtlematult Petseri klooster. Asutatud enne 1473. a. Viimasel aastal, 15. augustil, Pihkva vürst Jaroslav Obolenski, Novgorodi peapiiskop Feofili, kloostri ehitaja, vaga Joonas, ajal Pihkva peakirikuteenrid pühitsetesid esimese kiriku koopas Neitsi Maarja uinumise mälestust. Seda aastat tulebki arvata kloostri asutamise ajaks, kuigi juba enne seda siin elas erakuna vaga Markus. Kloostri kuulsaks, ajalooliseks ülesehitajaks oli igumen Korneli, juhtides kloostrit 1529. a., kuni 20. veebr. 1570. a. Viimasel päeval Ioann Julm tapnud oma käega Korneli kloostri väravate ees, kui ta talle ühes kloostrivendadega aupaklikult vastu tuli. Kloostri kivist müürid ja mitmed kirikud kloostri, Antoniuse ja Fedosiuse, 1523. a., Rõõmu kuulutamise 1541. a., Nikolai (püha kloostri väravate juures) 1565. a. ja teised on tema ehitatud. Ka kaugemale Petserist, nimelt Vastseliina, Tabina külla ning isegi Valgamaale on ta ehitanud kirikuid. Klooster on üle maailma kuulus oma koobaste ja muinsusvarade poolest, samuti püha imetegeva kuju, vagade inimeste jäänuste poolest. Turistid, õpetlased ja uurijad, ligidalt ja kaugelt, otsivad ikka ja jälle juhust kloostri muinsusallikatele ligipääsemiseks.

Kirjanduslikud allikad:

- 1) Petserimaa ap.-õigeusu kog. kroonikad.
- 2) Petseri kloostri kirjeldus, 1909.
- 3) Setumaa, 1928.
- 4) Petserimaa praostkonna arhiiv.

Tänu võlgnen Dr. E. Markusele, Ülempiiskop Nikolai'le, lut. usu kog. õpetajaile A. Hinno'le ja F. Buschman'ile ning Petserimaa ap. õig. kog. hingekarjastele.

Obonitsas, 6. II 1938.